

INNOVATION IQTISODIYOT

Ilmiy-amaliy elektron jurnal

2026

№10

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY

Scientific and practical electronic journal

Indexlanadigan bazalar: Google Scholar Crossref OpenAIRE CYBERLENIKA

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY
ELEKTRON JURNAL

10-jild
10-son
Oktyabr, 2026

ИННОВАЦИОННАЯ
ЭКОНОМИКА
Научно-практический
электронный журнал

INNOVATIVE ECONOMY
Electronic scientific and
practical journal

INNOVATSION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

globalsciencehub.uz

Muassis:

Qarshi davlat texnika universiteti

Tahririyat Kengashi raisi:

R.X.Ergashev, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Tahririyat Kengashi raisi o‘rinbosari:

S.N.Xamrayeva, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Mas’ul muharrir:

N.A.Ochilova, PhD, dotsent

Texnik muharrir:

S.J.Qulmurotov

Jurnal har oyda bir marotaba elektron shaklda jurnalning rasmiy sayti orqali nashr etiladi.

Tahririyat manzili:

180100, Qarshi shahri, Mustaqillik ko‘chasi 225-uy Tel.:

+998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Faks: +998 (75) 221 1395

innoeconomic@kstu.uz

“Innovatsion iqtisodiyot” ilmiy - amaliy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi **Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2025-yil 5-apreldagi 369-sonli qarori** bilan milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

Jurnalda quyidagi ruknlar asosida maqolalar nashr etiladi:

1. Nazariya va metodologiya
2. Raqamli iqtisodiyot
3. Mintaqa va tarmoqlar iqtisodiyoti
4. Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik
5. Inson kapitali iqtisodiyoti
6. Menejment va marketing
7. Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
8. Moliya, kredit va investitsiya
9. Ekonometrika va statistika
10. Xizmat ko‘rsatish va turizm sohasi

TAHRIRIYAT KENGASHI:

Tahririyat Kengashining xalqaro a'zolari:

Ovchinnikov Viktor Nikolayevich - i.f.d., professor, akademik (Janubiy Federal Universitet, Rossiya)

Solodovnikov Sergiy Yurevich - i.f.d., professor (Belorussiya milliy texnika universiteti)

Sidorov Viktor Aleksandrovich - i.f.d., professor, (Kuban davlat universiteti)

Shevchenko Igor Viktorovich - i.f.d., professor (Kuban davlat universiteti, Rossiya)

Kusainov Xalel Xaymullievich – i.f.d., professor, akademik (Qozog‘iston Respublikasi Milliy fanlar akademiyasi)

Samandarzoda Iskandar Hakim - Iqtisodiyot fanlari doktori (Sh.Shotemur nomidagi Tojikiston agrar universiteti)

Gibadullin Artur Arturovich - i.f.n. dotsent (Milliy tadqiqot universiteti, Moskva energetika instituti, Rossiya)

Sergey Aleksandrovich Voynash - ilmiy xodim (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Valentina Nikolayevna Pulyayeva - iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya Federatsiyasi hukumati qoshidagi Moliya universiteti)

Dmitriy Evgenievich Morkovkin, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent (Moliya universiteti, Rossiya Federatsiyasi hukumati)

Sadriddinov Manuchehr Islomiddinovich - i.f.d., professor, (Tojikiston Respublikasi Milliy fanlar Akademiyasi)

Perskaya Viktoriya Vadimovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Molchanov Igor Nikolayevich - i.f.d., professor, (Lomonosov nomidagi Moskva davlat universiteti)

Basova Mariya Mixaylovna - i.f.d., professor, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Aleksandr Leonidovich Chupin, iqtisod fanlari nomzodi (P.Lumumbi nomidagi Rossiya xalqlar do‘stligi universiteti)

Nezamaykin Valeriy Nikolayevich - i.f.d., professor, (Rossiya davlat gumanitar universiteti)

Nikonorova Alla Vladimirovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Dmitriyeva Olga Aleksandrovna - i.f.n., dotsent, (Rossiya Federatsiyasi hukumati huzuridagi Moliya universiteti)

Shvets Yuriy Yuryevich - i.f.n., dotsent, (Rossiya Fanlar akademiyasining Nazorat fanlari instituti)

Kolosova Yelena Valeryevna - i.f.n., dotsent, (Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti)

Tahririyat Kengashi a'zolari:

Gulyamov Saidaxror Saidaxmedovich - i.f.d., professor, akademik (Pardayev Mamayunus Qarshiboyevich - i.f.d., professor)

Navruz-zoda Baxtiyor Negmatovich - i.f.d., professor

Xatamov Ochildi Qurbonovich - i.f.d., professor

Fayziyeva Shirin Shodmonovna - i.f.n., professor

Jumayeva Gulrux Jo‘raqulovna - i.f.n., professor

Egamberdiyeva Salima Raimovna - i.f.n., dotsent

Erkayeva Gulbahor Panjiyevna - i.f.n., professor

Yakubova Shamshinur Shuxratovna - i.f.d., (DSc) dotsent

Amirqulov Shuhrat Olimovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Samiyeva Gulnoza Toxirovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Ubaydullayev G‘ayrat Zuvaytovich - i.f.n., dotsent

Xo‘jaqulova Nigora Rustamovna - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Turobov Sherzod Alisherovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Alimova Munisa Yulchiyevna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Ergasheva Nasiba Raxmatullayevna - i.f.d., (DSc), dotsent

Boboqulov Sanjar Baxromkulovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Djalilov Raxmonkul Hamidovich - i.f.f.d., (PhD), dotsent

Nomazov Baxrom Bobomurodovich - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Alimxanova Nigora Alimxanovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Jonuzokov Mirzabek Kulmamatovich - i.f.f.d. (PhD), dotsent

Muxammadiyeva Yulduz Yusupovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Xo‘janova Gulshoda Otamurodovna - i.f.f.d. (PhD) dotsent

Tursunova Aziza Xoshimovna - i.f.f.d. (PhD)

Xolliyev Sherali Baxtiyorovich - i.f.f.d. (PhD)

Panjiyev Samijon Aliqulovich - PhD, dotsent

ИННОВАЦИОННАЯ ЭКОНОМИКА

Научно-практический электронный журнал

ISSN: 3030-315X

globalsciencehub.uz

Учредитель:

Каршинский государственный технический университет

Председатель редакционного совета:

Р.Х.Эргашев, доктор экономических наук, профессор

Заместитель председателя редакционного совета:

С.Н.Хамраева, доктор экономических наук, профессор

Ответственный редактор:

Н.А.Очилова, PhD, доцент

Технический редактор:

С.Ж.Кулмуротов

Журнал издается один раз в месяц в электронной форме и публикуется через официальный сайт журнала.

Адрес редакции:

180100, г. Карши, ул. Мустакиллик, дом 225

Тел: +998 (75) 221 09 23

+998 (93) 902 72 63

Факс: +998 (75) 221 1395

E-mail: innoeconomic@kstu.uz

Научно-практический электронный журнал «Инновационная экономика» включён в перечень национальных научных изданий на основании решения Президиума Высшей аттестационной комиссии при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан от 5 апреля 2025 года № 369.

В журнале публикуются статьи по следующим рубрикам:

1. Теория и методология
2. Цифровая экономика
3. Экономика регионов и отраслей
4. Малый бизнес и частное предпринимательство
5. Экономика человеческого капитала
6. Менеджмент и маркетинг
7. Бухгалтерский учет, экономический анализ и аудит
8. Финансы, кредит и инвестиции
9. Эконометрика и статистика
10. Сфера услуг и туризм

Редакционная коллегия:

Международные члены Совета редколлегии:

Овчинников Виктор Николаевич - д.э.н., профессор, академик (Южный федеральный университет, Россия)

Солодовников Сергей Юрьевич - д.э.н., профессор (Белорусский национальный технический университет)

Виктор Александрович Сидоров - д.э.н., профессор, (Кубанский государственный университет)

Шевченко Игорь Викторович - д.э.н., профессор (Кубанский государственный университет)

Кусаинов Халел Хаймуллович - д.э.н., профессор, академик (НААН Республика Казахстан)

Самандарзода Искандар Хаким - д.э.н., профессор (Таджикистанский аграрный университет им. Ш. Шотемура)

Гибатуллин Артур Артурович - к.э.н., доцент (Национальный исследовательский университет «Московский энергетический институт»)

Войнаш Сергей Александрович - научный сотрудник (Российского университета дружбы народов имени П.Лумумби)

Пуляева Валентина Николаевна - к.э.н., доцент (Финансовый университет при Правительстве РФ)

Морковкин Дмитрий Евгеньевич - к.э.н., доцент (Финансовый университет Правительство РФ)

Садриддинов Манучехр Исламиддинович - д.э.н., профессор (Национальная академия наук Республики Таджикистан)

Перская Виктория Вадимовна - д.э.н., профессор (Финансовый университет при Правительстве РФ)

Молчанов Игорь Николаевич - д.э.н., профессор (Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова)

Басова Мария Михайловна - д.э.н., профессор (Финансового университета Российской Федерации)

Чупин Александр Леонидович - к.э.н. (Российского университета дружбы народов имени П. Лумумби)

Незаймакин Валерий Николаевич - д.э.н., профессор (РГТУ)

Никонорова Алла Владимировна - к.э.н., доцент (Финансового университета Российской Федерации)

Дмитриева Ольга Александровна - к.э.н., доцент (Финансового университета Российской Федерации)

Швец Юрий Юрьевич - к.э.н., доцент (Институт проблем управления РАН)

Колосова Елена Валерьевна - к.э.н., доцент (Российский экономический университет имени Г.В. Плеханова)

Члены Совета редколлегии:

Гулямов Саидхорр Саидхмедович - д.э.н., профессор, академик

Пардаев Мамаюнус Каршибоевич - д.э.н., профессор

Навруз-зода Бахтиёр Негматович - д.э.н., профессор

Хатамов Очилди Курбанович - д.э.н., профессор

Файзиева Ширин Шодмоновна - к.э.н., профессор

Жумаева Гулрух Журакуловна - к.э.н., профессор

Эгамбердиева Салима Раимовна - к.э.н., доцент

Еркаева Гулбахор Панжиевна - к.э.н., профессор

Якубова Шамина Шухратовна - д.э.н., (DSc), доцент

Амиркулов Шухрат Олимович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Самиева Гулноза Тохировна - д.ф.э.наук., (PhD), доцент

Алигулов Азамат Туйгунович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Аминов Фазлитдин Бахадирович - к.э.н., доцент

Хужакулова Нигора Рустамовна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Туробов Шерзод Алишерович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Алимова Муниса Юльчиевна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Эрашьева Насиба Рахматуллаевна - д.э.н., (DSc), доцент

Бобоккулов Санжар Бахромкулович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Джалилов Рахмонкул Хамидович - д.ф.э., (PhD), доцент

Номазов Бахром Бобомуродович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Алимханова Нигора Алимхановна - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Джанузакон Мирзабек Кулмаматович - д.ф.э.н., (PhD), доцент

Мухаммадиева Юлдуз Юсуповна - д.ф.э.н., (PhD)

Турсунова Азиза Хошимовна - д.ф.э.н., (PhD)

Холлиев Шерали Бахтиёрович - д.ф.э.н., (PhD)

Панджиев Самиджон Аликулич - PhD, доцент

TIJORAT BANKLARIDA MUAMMOLI KREDITLARNI BOSHQARISH STRATEGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH

Baymuratova Zina Aqilbekovna

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СТРАТЕГИЙ УПРАВЛЕНИЯ ПРОБЛЕМНЫМИ КРЕДИТАМИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ

Баймуратова Зина Акилбековна

IMPROVING STRATEGIES FOR MANAGING NON- PERFORMING LOANS IN COMMERCIAL BANKS

Baymuratova Zina Aqilbekovna

Annotatsiya: Mazkur maqolada tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarishning zamonaviy strategiyalari va ularni takomillashtirish yo'nalishlari tadqiq etilgan. Tadqiqotda O'zbekiston bank tizimida kredit portfeli va muammoli kreditlar dinamikasi tahlil qilinib, kredit risklarini erta aniqlash, qarzidorlarni segmentlash, restrukturizatsiya, raqamli monitoring va undirish mexanizmlarining samaradorligi baholangan. 2026-yil 1-iyul holatiga bank tizimida jami kredit portfeli 642,8 trln so'mni, muammoli kreditlar 22,9 trln so'mni va ularning ulushi 3,6 foizni tashkil etgan. Tadqiqot natijasida NPLlarni boshqarishda profilaktik, diagnostik, restrukturizatsion va undirish bosqichlarini yagona boshqaruv tizimiga birlashtirish taklif etilgan. Muallif tomonidan banklarda "erta ogohlantirish – segmentatsiya – individual yechim – monitoring – qayta baholash" tamoyiliga asoslangan strategik mexanizm ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: muammoli kreditlar, NPL, kredit riski, kredit portfeli, restrukturizatsiya, qarzidorlikni undirish, erta ogohlantirish tizimi, kredit monitoringi, tijorat banklari, raqamli monitoring, kredit sifati.

Abstract: This article examines modern strategies for managing non-performing loans in commercial banks and ways to improve them. The study analyzes the dynamics of the loan portfolio and non-performing loans within the banking system of Uzbekistan, and evaluates the effectiveness of early detection of credit risks, debtor segmentation, restructuring, digital monitoring, and collection mechanisms. As of July 1, 2026, the total loan portfolio in the banking system amounted to 642.8 trillion soums, non-performing loans stood at 22.9 trillion soums, and their share accounted for 3.6%. As a result of the study, it is proposed to integrate the preventive, diagnostic, restructuring, and collection stages into a unified management system for NPLs. The author has developed a strategic mechanism for banks based on the principle of "early warning – segmentation – individual solution – monitoring – reassessment."

Keywords: non-performing loans, NPL, credit risk, loan portfolio, restructuring, debt recovery, early warning system, credit monitoring, commercial banks, digital monitoring, credit quality.

Аннотация: В данной статье исследованы современные стратегии управления проблемными кредитами в коммерческих банках и направления их совершенствования. В исследовании проанализирована динамика кредитного портфеля и проблемных кредитов в банковской системе Узбекистана, а также дана оценка эффективности раннего выявления кредитных рисков, сегментации заемщиков, реструктуризации, цифрового мониторинга и механизмов взыскания. По состоянию на 1 июля 2026 года общий кредитный портфель банковской системы составил 642,8 трлн сумов, проблемные кредиты – 22,9 трлн сумов, а их доля составила 3,6%. В результате исследования предложено объединить профилактический, диагностический, реструктуризационный этапы и этап взыскания в единую систему управления NPL. Автором разработан стратегический механизм для банков, основанный на принципе «раннее предупреждение – сегментация – индивидуальное решение – мониторинг – переоценка».

Ключевые слова: проблемные кредиты, NPL, кредитный риск, кредитный портфель, реструктуризация, взыскание задолженности, система раннего предупреждения, кредитный мониторинг, коммерческие банки, цифровой мониторинг, качество кредитов.

KIRISH

Tijorat banklari faoliyatida kredit operatsiyalari daromadlarning asosiy manbalaridan biri bo'lishi bilan birga, kredit riskining eng katta qismini ham shakllantiradi. Kredit portfelining haddan tashqari tez kengayishi, qarz oluvchilarning moliyaviy holatidagi o'zgarishlar, garov qiymatining pasayishi, pul

oqimlarining yomonlashuvi va makroiqtisodiy shoklar kreditlarning muammoli aktivlarga aylanish ehtimolini oshiradi. Shu sababli zamonaviy bank boshqaruvida NPLlarni kamaytirish masalasi faqat muddati o'tgan qarzidorlikni undirish bilan cheklanmay, kreditning butun hayotiy siklini boshqarish bilan bog'lanmoqda.

O'zbekiston bank tizimida ham kredit portfeli hajmining sezilarli kengayishi kuzatilmogda. Markaziy bank ma'lumotlariga ko'ra, 2026-yil 1-iyul holatida tijorat banklari jami kredit portfeli 642,810 mlrd so'mga yetgan. Shundan 22,943 mlrd so'mi muammoli kreditlar bo'lib, NPL ulushi 3,6 foizni tashkil etgan. Davlat ulushi mavjud banklarda kredit portfeli 422,259 mlrd so'm, NPL hajmi esa 16,446 mlrd so'm bo'lgan va NPL ulushi 3,9 foizni tashkil qilgan [1].

Biroq NPL ulushining nisbatan past darajada bo'lishi kredit risklari to'liq nazorat ostida degan xulosaga olib kelmasligi kerak. 2026-yil boshida NPL 18,055 trln so'm yoki kredit portfelinin 3,0 foizini tashkil etgan bo'lsa, 1-iyulga kelib NPL hajmi 22,943 trln so'mgacha oshgan [1; 2]. Shu davrda kredit portfeli ham kengayganligi sababli muammoli kreditlar ulushi keskin oshmagan, biroq nominal NPL hajmining o'sishi kredit portfeli sifatini doimiy monitoring qilish zarurligini ko'rsatadi.

Markaziy bank ma'lumotlariga ko'ra, 2026-yil 1-iyulda bank tizimining jami aktivlari 1 005,8 trln so'm, kredit portfeli 642,8 trln so'm, kapitali 148,9 trln so'm va depozitlari 473,8 trln so'mni tashkil etgan [3]. Demak, kreditlar bank aktivlarining muhim qismini egallab turgan sharoitda NPLlarni samarali boshqarish banklarning moliyaviy barqarorligi uchun strategik ahamiyatga ega.

Mazkur tadqiqotning maqsadi tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarishning mavjud mexanizmlarini tahlil qilish hamda NPLlarning paydo bo'lishini oldini olish, erta aniqlash va samarali undirishga yo'naltirilgan takomillashtirilgan strategik mexanizmni ishlab chiqishdan iborat.

ADABIYOTLAR SHARHI

Muammoli kreditlarni boshqarish masalasi bank risklarini boshqarish nazariyasining muhim yo'nalishlaridan biridir. Kredit riskini samarali boshqarishning asosiy maqsadi qarz oluvchining majburiyatlarini bajarmaslik ehtimolini oldindan aniqlash va bankning ehtimoliy yo'qotishlarini cheklashdan iborat.

Basel qo'mitasi muammoli aktivlarni aniqlashda kreditlarning tasniflanishi, ularning qiymatini baholash, zaxiralar shakllantirish va monitoringning izchil bo'lishiga katta ahamiyat beradi. Basel yondashuvida muammoli ekspozitsiyalarni yagona mezonlar asosida aniqlash banklarning kredit portfeli sifati va risklarini taqqoslash imkoniyatini oshiradi [4].

Xalqaro tadqiqotlarda NPLlarni boshqarishning ikki asosiy yo'nalishi ajratiladi. Birinchisi — **preventiv boshqaruv**, ya'ni kredit muammoga aylanishidan oldin riskni aniqlash. Ikkinchisi — **reaktiv boshqaruv**, ya'ni

muammoli kredit yuzaga kelgandan keyin restrukturizatsiya, garovni realizatsiya qilish yoki boshqa undirish choralaridan foydalanish.

O'zbekiston bank tizimiga oid xalqaro baholashlarda ham kredit portfeli sifatiga alohida e'tibor qaratilgan. IMFning 2025-yilgi O'zbekiston bo'yicha Article IV hisobotida 2025-yil mart holatida NPLlarning jami kreditlardagi ulushi 4,3 foiz ekani qayd etilgan va ayrim tarmoqlarda bu ko'rsatkich yuqoriroq bo'lgan. Hisobotda, shuningdek, IFRS asosida baholash yuqoriroq bo'lishi mumkinligi ta'kidlangan [5].

Shu jihatdan mavjud adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, NPLlarni boshqarish faqat undirish bo'limining vazifasi emas. U kredit siyosati, risk-menejment, ichki nazorat, ma'lumotlar bazasi, raqamli analitika va bank boshqaruvi bilan bog'langan kompleks tizim sifatida shakllanishi lozim.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda tizimli, qiyosiy, statistik va analitik tahlil usullaridan foydalanildi. O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining tijorat banklari kredit portfeli va muammoli kreditlari bo'yicha ochiq statistik ma'lumotlari tadqiqotning asosiy axborot bazasini tashkil etdi. Shuningdek, muammoli aktivlarni aniqlash va boshqarish bo'yicha Basel qo'mitasining xalqaro yondashuvlari hamda xalqaro moliyaviy institutlarning materiallari o'rganildi.

Tahlil jarayonida kredit portfeli hajmi, NPL hajmi, NPL ulushi va banklarning mulkchilik guruhlari bo'yicha farqlar asosiy ko'rsatkichlar sifatida tanlandi. NPL ulushining o'zgarishi bank kredit portfeli sifatining umumiy indikatorini sifatida baholandi.

Muammoli kreditlarni boshqarish strategiyalarini baholashda quyidagi mezonlar asos qilib olindi: muammoli kreditni erta aniqlash, qarzdorni segmentlash, qayta restrukturizatsiya qilish imkoniyati, raqamli monitoring, garov bilan ta'minlanganlik, undirish xarajatlari va kredit yo'qotishlarini minimallashtirish. Mazkur mezonlar asosida NPLlarni boshqarishning preventiv va reaktiv mexanizmlari o'zaro qiyoslandi.

Tadqiqotning muhim metodologik jihati shundan iboratki, NPL faqat yakuniy natija sifatida emas, balki kreditning butun hayotiy siklida shakllanadigan risk sifatida ko'rib chiqildi. Shu asosda "kredit berish – monitoring – erta ogohlantirish – segmentlash – restrukturizatsiya – undirish – qayta baholash" zanjiri taklif qilindi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

2026-yil davomida O'zbekiston bank tizimida kredit portfeli kengayishi bilan bir qatorda NPL hajmida ham o'zgarishlar kuzatildi.

1-jadval.

O'zbekiston tijorat banklarida kredit portfeli va NPL dinamikasi

Sana	Jami kredit portfeli, trln so'm	NPL, trln so'm	NPL ulushi, %	Kredit portfeliga nisbatan NPL o'zgarishi
01.01.2026	604,0	18,1	3,0	—
01.03.2026	613,7	20,3	3,3	+0,3 p.b.
01.04.2026	623,3	19,9	3,2	+0,2 p.b.
01.05.2026	629,0	21,9	3,5	+0,5 p.b.
01.06.2026	636,0	23,6	3,7	+0,7 p.b.
01.07.2026	642,8	22,9	3,6	+0,6 p.b.

Jadvaldan ko'rinadiki, 2026-yil boshidan 1-iyulgacha kredit portfeli 604,0 trln so'mdan 642,8 trln so'mgacha, ya'ni qariyb 6,4 foizga oshgan. NPL hajmi esa 18,1 trln so'mdan 22,9 trln so'mgacha ko'paygan. Demak, muammoli kreditlar hajmining o'sish sur'ati kredit portfeli o'sishidan yuqori bo'lgan.

Aynan shu holat NPL boshqaruvida faqat ulush ko'rsatkichidan foydalanish yetarli emasligini ko'rsatadi. Chunki kredit portfeli tez kengayganda NPL ulushi barqaror qolishi mumkin, biroq nominal muammoli aktivlar hajmi oshib, bank kapitali va likvidligiga qo'shimcha bosim yuzaga kelishi mumkin.

2026-yil 1-iyul holatida davlat ulushi mavjud banklarda NPL 16,4 trln so'mni, ularning kredit portfeli esa 422,3 trln so'mni tashkil qilgan. Ushbu guruhda NPL ulushi 3,9 foiz bo'lib, boshqa banklardagi ko'rsatkichdan yuqoriroq shakllangan [1].

Bu holat banklar kredit portfeli mulkchilik shakli, kredit mahsuloti, qarzidorlar segmenti va tarmoqlar kesimida alohida boshqarishi kerakligini ko'rsatadi.

Tijorat banklarida NPLlarni boshqarishning samarali tizimini shartli ravishda beshta o'zaro bog'langan strategik yo'nalishga ajratish mumkin:

1. Preventiv strategiya. Kredit muammoga aylanishidan oldin riskni aniqlashga asoslanadi. Bunda qarz oluvchining daromadi, pul oqimi, qarz yuki, kredit tarixi va garov qiymati muntazam baholanadi.

2. Erta ogohlantirish strategiyasi. To'lov intizomidagi kichik o'zgarishlar, hisobvaraqlardagi pul oqimining pasayishi, qarzidorning aylanmasi kamayishi

yoki boshqa risk indikatorlari asosida kreditning kelajakdagi muammoli holatga o'tish ehtimoli aniqlanadi.

3. Restrukturizatsiya strategiyasi.

Vaqtinchalik moliyaviy qiyinchilikka uchragan, biroq iqtisodiy faoliyatini davom ettirish imkoniyatiga ega qarzidorlarga to'lov muddatini uzaytirish, grafikni qayta ko'rib chiqish yoki boshqa moslashuvchan choralar qo'llanadi.

4. Faol undirish strategiyasi.

Qayta tiklanish ehtimoli past bo'lgan kreditlar bo'yicha qarzidorlikni undirish, garovni realizatsiya qilish va qonunchilikda belgilangan boshqa mexanizmlardan foydalanish nazarda tutiladi.

5. Raqamli monitoring strategiyasi.

Bankning kredit portfeli real vaqtga yaqin rejimda kuzatish, avtomatik risk indikatorlarini shakllantirish va yuqori xavfli kreditlarni kredit menejeriga avtomatik yo'naltirish mexanizmlarini joriy etishga asoslanadi.

Tadqiqot natijasida tijorat banklari uchun quyidagi boshqaruv modeli taklif etiladi:

Kredit ajratish → Riskni baholash → Monitoring → Erta ogohlantirish → Segmentlash → Individual choralar → Restrukturizatsiya/Undirish → Natijani baholash.

Mazkur modelning asosiy afzalligi shundaki, bank muammoli kreditni faqat NPLga aylangandan keyin emas, balki uning dastlabki belgilarida aniqlaydi.

Qarz oluvchilarni uchta asosiy guruhga ajratish maqsadga muvofiq:

Segment	Qarzdorning holati	Bank strategiyasi
A	To'lov qobiliyati barqaror	Oddiy monitoring va kredit limitini saqlash
B	Vaqtinchalik moliyaviy qiyinchilik	Individual monitoring va restrukturizatsiya
C	To'lov qobiliyati keskin pasaygan	Faol undirish, garovni baholash va zararlarni minimallashtirish

Bunday segmentatsiya bank resurslarini barcha qarzidorlarga bir xil sarflashning oldini oladi. Masalan, moliyaviy holati vaqtinchalik yomonlashgan, lekin faoliyati iqtisodiy jihatdan barqaror mijozga darhol undirish choralari qo'llash bank uchun ham, mijoz uchun ham samarasiz bo'lishi mumkin.

Shu sababli **B segmentdagi mijozlar bilan restrukturizatsiya ishlari kuchaytirilishi**, C segmentdagi mijozlar bo'yicha esa undirish mexanizmlari tezlashtirilishi kerak.

Raqamli texnologiyalar NPL boshqaruvining samaradorligini oshirish uchun muhim vositaga aylanmoqda. Banklarda kredit monitoringini avtomatlashtirish orqali katta hajmdagi mijozlar

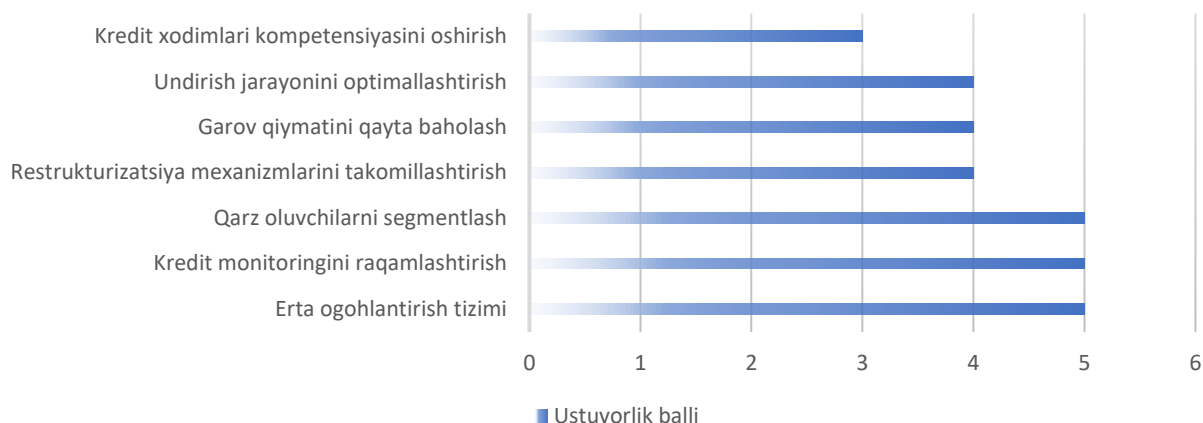
ma'lumotlarini tezkor qayta ishlash va risk indikatorlarini aniqlash imkoniyati paydo bo'ladi.

Bunda quyidagi ma'lumotlardan foydalanish mumkin:

- kredit to'lovlari tarixi;
- mijozning bank hisobvaraqlaridagi pul oqimi;
- kredit yukining o'zgarishi;
- daromad va xarajatlarning dinamikasi;
- garov qiymatining o'zgarishi;
- mijozning boshqa moliyaviy majburiyatlari;
- kredit tarixidagi kechikishlar.

Natijada bankda **Early Warning System — EWS**, ya'ni erta ogohlantirish tizimini shakllantirish mumkin.

NPLlarni boshqarish strategiyasining ustuvor yo'nalishlari

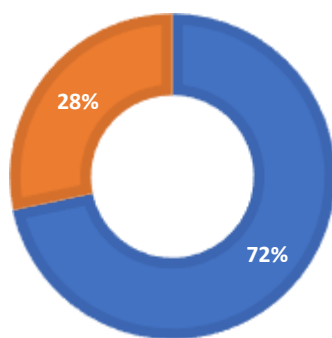
1-rasm. NPLlarni boshqarish strategiyasining ustuvor yo'nalishlari

Diagrammadan ko'rinadiki, NPLlarni boshqarishda eng yuqori ustuvorlikni kredit muammoga aylangandan keyingi undirishga emas, balki **erta ogohlantirish, raqamli monitoring va qarzidorlarni segmentlashga** berish maqsadga muvofiq.

2026-yil 1-iyul holatida davlat ulushi mavjud banklarning jami kredit portfelini 422,3 trln so'mni tashkil etgan bo'lib, bu bank tizimidagi jami kreditlarning 66 foiziga teng. Mazkur banklarda NPL hajmi 16,4 trln so'm yoki jami NPLlarning qariyb 72 foizini tashkil qilgan [1].

2026-yil 1-iyul holatiga nplarning banklar guruhlariga bo'yicha taqsimoti

■ Davlat ulushi mavjud banklar ■ Boshqa tijorat banklari

2-rasm. 2026-yil 1-iyul holatiga NPLlarning banklar guruhlariga bo'yicha taqsimoti

Mazkur tarkib davlat ulushi mavjud banklarda kredit portfelini katta bo'lganligi bilan izohlanadi. Biroq NPLlarning yuqori konsentratsiyasi ushbu banklarda kredit riskini boshqarish tizimlarini yanada takomillashtirish zarurligini ko'rsatadi.

Bu yerda muhim jihat shundaki, muammoni faqat NPL hajmi orqali baholash noto'g'ri bo'ladi. NPLning kredit portfeliga nisbati, kreditning ta'minlanganligi, qayta tiklanish ehtimoli, zaxiralar bilan qoplanishi va qarzidorning real pul oqimi birgalikda baholanishi kerak.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarish strategiyasini

takomillashtirish uchun quyidagi yo'nalishlarni ustuvor deb hisoblash mumkin.

Birinchidan, kredit berishdan oldingi tahlilni kuchaytirish. Qarzidorning faqat garov ta'minotiga emas, balki real pul oqimi va qarzni qaytarish qobiliyatiga asoslangan baholash tizimi kuchaytirilishi lozim.

Ikkinchidan, Early Warning Systemni joriy etish. Kredit to'lovlaridagi kechikish, aylanmaning pasayishi, hisobvaraqlardagi mablag'larning kamayishi va boshqa indikatorlar asosida avtomatik signal shakllantirilishi kerak.

Uchinchidan, NPL portfelini segmentlash. Barcha muammoli kreditlar uchun bir xil undirish strategiyasidan voz kechib, qarzorning moliyaviy holati va tiklanish imkoniyatiga qarab individual yondashuv qo'llash zarur.

To'rtinchidan, restrukturizatsiya samaradorligini oshirish. Vaqtinchalik qiyinchilikka duch kelgan, ammo biznes modeli barqaror qarzдорlarga moslashtirilgan to'lov grafiklarini ishlab chiqish bank yo'qotishlarini kamaytirishi mumkin.

Beshinchidan, raqamli kredit monitoringini rivojlantirish. Bankning kredit portfeli bo'yicha yagona dashboard shakllantirilib, NPL, kechikishlar, restrukturizatsiya qilingan kreditlar, garov qoplamasi va qarzдор segmentlari real vaqtga yaqin rejimda kuzatilishi lozim.

Oltinchidan, NPL boshqaruvini bankning kapital va risk-appetiti bilan bog'lash. 2026-yil 1-iyul holatida bank tizimining kapital yetarliligi 18,5 foizni tashkil etgan [10]. Shuning uchun NPLlarning o'sishi kredit portfeli kengayishi bilan birga kapitalga bo'ladigan ehtimoliy bosim nuqtayi nazaridan ham baholanishi kerak.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarish strategiyasini faqat NPLlarni undirishga yo'naltirish zamonaviy bank faoliyati talablariga to'liq javob bermaydi. Samarali tizim kredit berishdan oldingi baholash, kreditdan foydalanish davridagi monitoring, muammoli holatni erta aniqlash, qarzдорlarni segmentlash, restrukturizatsiya va undirish jarayonlarini yagona tizimga birlashtirishi lozim.

O'zbekiston bank tizimida 2026-yil 1-iyul holatiga NPL ulushi 3,6 foizni tashkil etgani kredit portfeli sifatining umumiy darajasi nazorat qilinayotganini ko'rsatadi. Biroq NPLning nominal hajmi 22,9 trln so'mga yetgani sababli muammoli aktivlarni boshqarish masalasi o'z dolzarbligini saqlab qolmoqda [1].

Tadqiqotga ko'ra, kelgusida banklarning NPL boshqaruvida **“oldini olish – erta aniqlash – segmentlash – individual yechim – monitoring – undirish – qayta baholash”** tamoyiliga asoslangan integratsiyalashgan modelni joriy etish maqsadga muvofiq. Bunday yondashuv bankning undirish xarajatlarini kamaytirish, kredit portfeli sifatini yaxshilash va kapitalning riskka mos daromadligini ta'minlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, raqamli monitoring tizimlarini rivojlantirish NPL boshqaruvining keyingi bosqichidagi asosiy yo'nalishlardan biri bo'lishi kerak. Chunki kredit riskini muammo yuzaga kелgandan keyin emas, balki uning dastlabki indikatorlari paydo bo'lgan vaqtda aniqlash bank uchun iqtisodiy jihatdan samaraliroqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Tijorat banklarining muammoli kreditlari (NPL) to'g'risida 2026-yil 1-iyul holatiga ma'lumot. Toshkent, 2026.

2. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Tijorat banklarining muammoli kreditlari (NPL) to'g'risida 2026-yil 1-yanvar holatiga ma'lumot. Toshkent, 2026.

3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Information on major indicators of commercial banks as of July 1, 2026. Tashkent, 2026.

4. Basel Committee on Banking Supervision. *Prudential Treatment of Problem Assets – Definitions of Non-performing Exposures and Forbearance*. Bank for International Settlements, 2017.

5. International Monetary Fund. *Republic of Uzbekistan: 2025 Article IV Consultation—Press Release; and Staff Report*. IMF Staff Country Reports, 2025.

6. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Tijorat banklarining muammoli kreditlari (NPL) to'g'risida 2026-yil 1-mart holatiga ma'lumot. Toshkent, 2026.

7. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Tijorat banklarining muammoli kreditlari (NPL) to'g'risida 2026-yil 1-aprel holatiga ma'lumot. Toshkent, 2026.

8. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Tijorat banklarining muammoli kreditlari (NPL) to'g'risida 2026-yil 1-may holatiga ma'lumot. Toshkent, 2026.

9. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Tijorat banklarining muammoli kreditlari (NPL) to'g'risida 2026-yil 1-iyun holatiga ma'lumot. Toshkent, 2026.

10. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. *Capital adequacy of the banking sector*. Tashkent, 2026.

11. Basel Committee on Banking Supervision. *Core Principles for Effective Banking Supervision*. Bank for International Settlements.

12. Basel Committee on Banking Supervision. *Guidelines on Credit Risk and Accounting for Expected Credit Losses*. Bank for International Settlements.

13. International Monetary Fund. *Financial Soundness Indicators*. Washington, DC: IMF.

14. World Bank. *Financial Sector Assessment and Banking Sector Development*. Washington, DC: World Bank.

15. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. *Financial Soundness Indicators of the Banking System of the Republic of Uzbekistan*. Tashkent, 2026.

Muallif(lar) haqida / Сведения об авторе / Author details

Baymuratova Zina Aqilbekovna Qoraqalpog' davlat universiteti Moliya va moliyaviy texnologiyalar kafedrasi dotsent, iqtisod fanlari nomzodi / Баймуратова Зина Акилбековна Каракалпакский государственный университет Кафедра финансов и финансовых технологий доцент, кандидат экономических наук / Baymuratova Zina Aqilbekovna Karakalpak State University Department of Finance and Financial Technologies Associate Professor, Candidate of Economic Sciences

E-mail: baymuratovazina@gmail.com

INNOVATION IQTISODIYOT

ILMIY-AMALIY ELEKTRON JURNAL

ISSN: 3030-315X

t.me/kstu_uz

Qarshi shahri,
Mustaqillik ko'chasi 225

www.kstu.uz
www.ojs.kstu.uz